

Bezpečnostní hrozby pro ČR a NATO z pohledu mladé generace

#WEARENATO

Policy paper sepsali studenti středních a vysokých škol, kteří se účastnili vzdělávacího programu „Mezinárodní bezpečnost a současné výzvy pro NATO“.

Autory textu jsou Barbora Bombová, David Daubner, Štěpán Chládek, Filip Jelínek, Stanislav Kamenický, Michal Kment, Tomáš Kubík, Kristýna Musilová, Vojtěch Palička, Daniela Skácelíková.

Text není stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) nebo dílem jejích analytiků.

Shrnutí rizik a doporučení

Rizika

- **OBRANNÁ POLITIKA ČR**
 - Dlouhodobé podfinancování Armády ČR
 - Vybavení neodpovídající standardům partnerských zemí v rámci NATO
 - Nízká společenská prestiž příslušníků Armády ČR a aktivních záloh
 - Nízká znalost významu NATO mezi českým obyvatelstvem

- **ALIANCE**
 - Pokračování sporů mezi členskými zeměmi
 - Nedostatečná podpora navyšování rozpočtu na obranu
 - Oddělování institucí USA a EU v rámci společné obrany
 - Klesající význam demokratických hodnot mezi členskými státy

- **DEZINFORMACE**
 - Kybernetické útoky na státní instituce
 - Kybernetická hrozba ze strany státních aktérů – zejména Rusko a Čína
 - Nedostatečné povědomí o dezinformacích ve společnosti
 - Přítomnost řady dezinformačních a manipulativních webů v českém prostředí

- **BLÍZKÝ VÝCHOD**
 - Saláfisticko-džihádistická ideologie a její propagace
 - Idea pokračování Islámského státu
 - Migrace z Blízkého východu a subsaharské Afriky
 - Zvýšené riziko útoku na koaliční vojáky v Mali
 - Růst pravicového extremismu v ČR v reakci na migraci
 - Neakceschopnost a nejednota Aliance vůči zahraničně politickým krokům Turecka
 - Měnící se vnitropolitická situace Turecka, včetně úrovně demokracie

- **HROZBY BUDOUCNOSTI**
 - Zbrojení v oblasti vesmírné politiky
 - Narušení důležité infrastruktury ničením satelitů
 - Snaha některých velmocí o hegemonii v oblasti vesmírné politiky
 - Celosvětové demografické změny a války v důsledku změny klimatu (např. masová migrace, konflikty o zdroje, problémy spojené s táním ledů v Arktidě)
 - Dezintegrace mezinárodních organizací
 - Nové regionální konflikty vedoucí k humanitárním krizím a potřebě zásahu ze strany západních velmocí, tj. NATO

Doporučení

→ OBRANNÁ POLITIKA ČR

- Zvýšení finančních prostředků na obranu
- Spolupráce s dalšími členskými státy při nákupu armádní techniky
- Osvěta na školách i ve veřejném prostoru o významu NATO pro ČR

→ ALIANCE

- Splnění kritéria vydávání 2 % HDP na obranu, resp. vydávání 20 % z obranného rozpočtu na akvizice
- Podpora zlepšování kapacit armád evropských zemí
- Propagace pozitiv NATO na úrovni členských států
- Společný tlak na členské státy, aby zastávaly demokratické hodnoty, řešení krizí s důrazem na zachování stability a akceschopnosti NATO

→ DEZINFORMACE

- Spolupráce s dalšími zeměmi NATO v boji proti kybernetickým útokům a dezinformacím vůči NATO
- Spolupráce úřadů pro kybernetickou bezpečnost, tajných služeb a bezpečnostních sil na nadnárodní úrovni, výměna know-how
- Zvýšení mediální gramotnosti společnosti
- Reforma školství s důrazem na aktivní občanství a kritické myšlení
- Veřejná vyjádření státních a mezinárodních institucí k zjištěným dezinformacím
- Právní postihy pro tvůrce a propagátory dezinformací (správce webových portálů apod.)

→ BLÍZKÝ VÝCHOD

- Činnost zpravodajských služeb v monitorování možných útočníků
- Spolupráce v rámci mezinárodní bezpečnostní spolupráce
- Podpora stabilizace států na Blízkém východě a v severní a západní Africe, včetně humanitární, zpravodajské, vojenské pomoci
- Příprava na potenciální další migrační vlnu
- Vzdělávací programy v oblasti deradikalizace
- Společný postup NATO
- Vedení politického dialogu s Tureckem, usilování o politické řešení problému, vytvoření vyššího tlaku na Ankaru (např. zvýšení sankcí, ukončení ekonomické spolupráce ze strany členských států NATO)
- Nevylučovat Turecko z NATO s ohledem na jeho vojenskou sílu a strategickou polohu

→HROZBY BUDOUCNOSTI

- Ucelená politika v oblasti planetární bezpečnosti
- Větší spolupráce s ostatními státy a organizacemi v oblasti vesmírné politiky
- Investice do civilních technologií souvisejících s kosmickým prostorem
- Stanovení ochrany klimatu jakožto priority české vlády a spolupráce s relevantními partnery v oblasti ochrany klimatu
- Závazek k naplňování programu Nového zeleného údělu pro Evropu—snaha o změnu celospolečenského vnímání změny klimatu a postoje české vlády k ní
- Přechod k ekologicky odpovědnému a udržitelnému hospodářství a průmyslu (za pomoci prostředků z evropského rozpočtu)

Úvod

Hlas mladých lidí bývá velmi často opomíjen. Výjimkou v tomto ohledu není ani česká bezpečnostní a zahraniční politika a členství v mezinárodních organizacích včetně NATO. Věříme, že při rozhodování o dalším směřování ČR v těchto oblastech by názor mladší generace měl být slyšet.

Deset studentů středních a vysokých škol ve věku 17-23 let z celé ČR absolvovalo vzdělávací program „Mezinárodní bezpečnost a současné výzvy pro NATO“. V rámci programu absolvovali workshopy s deseti českými experty na jednotlivá bezpečnostní témata – politický islám, Turecko, hybridní hrozby, dezinformace, obranné a bezpečnostní strategie ČR, vnitřní fungování NATO a jeho problémy, vesmírná politika a klimatická bezpečnost. Na jednotlivých workshopech kromě expertních přednášek vedli studenti diskuze jak s experty, tak zejména mezi sebou, aby došli ke shodě, kterou v tomto textu společně vydávají. Kromě rozšíření znalostí v rámci pěti tematických workshopů dostali možnost jako zástupci české mládeže představit svůj pohled na současné bezpečnostní výzvy pro ČR i NATO a možnosti jejich řešení expertům a decision-makerům, kteří rozhodují o české zahraniční a bezpečnostní politice. Dvojice studentů zpracovaly kapitoly věnující se vztahu Armády ČR a NATO, vnitroaliančním hrozbám, problematice hybridních hrozeb, otázce Blízkého východu (se zaměřením na islámský radikalismus a Turecko) a bezpečnostním tématům budoucnosti (planetární bezpečnost a klimatická změna). Ve svých příspěvcích se snaží ukázat, které aspekty jsou podle nich v daných oblastech klíčové a jak by se k nim měla ČR, resp. NATO postavit.

Česká republika a NATO

DAVID DAUBNER, VOJTĚCH PALIČKA

Zajištění bezpečnostních zájmů patří mezi hlavní úkoly každého státu. Obrana České republiky je založena na principu kolektivní bezpečnosti, tzn. sdílení zkušeností a schopností v několika mezinárodních organizacích bezpečnostně-obranného charakteru.

Schopnosti Armády České republiky (dále AČR) jsou podle nás dlouhodobě ve stavu udržitelnosti, nikoliv rozvoje, což se v současné době začíná postupně projevovat. Síly a prostředky AČR tvoří široké spektrum oblastí, které je potřeba uzpůsobovat požadavkům měnícího se bezpečnostního prostředí. Vedle hrozeb, které mají vojenský charakter, je důležité dbát i na faktor civilní a reagovat na výzvy spadající mimo článek 5 Washingtonské smlouvy, například přírodní katastrofy. V rámci struktur Severoatlantické aliance a společného obranného plánování Aliance by měla být operabilita českých ozbrojených složek zaměřována výhradně na oblasti, kde AČR svými schopnostmi a know-how může podstatně přispět. AČR plní především úkoly výcviku svých jednotek, a to i partnerských, či jednotek třetích zemích. Jednotky pozemních sil a letectva působí v zahraničních operacích. Nejvýraznější mezinárodní postavení pak zaujímá Česká republika v oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Technika a vybavení AČR s ohledem na aktuální výzvy představuje další ožehavou oblast. V důsledku změn bezpečnostního prostředí poslední doby a současných trendů je pro ČR nezbytné reagovat na bezpečnostní výzvy, a to i s ohledem na závazky plynoucí z mezinárodních smluv. Část těžké techniky, radarových a monitorovacích systémů se však nachází ve stavu technické zaostalosti, čímž se navyšují finanční prostředky vynakládané na potřebné udržování, a také jejich operabilita je omezená. Důležitou částí obranné strategie je nákup a zbrojní průmysl. Díky vstupu České republiky do organizací bezpečnostního charakteru, zejména NATO a EU, došlo v řadě oblastí ke standardizaci a užší integraci partnerských armád. ČR má s nákupem vojenské techniky a vybavení problémy. Procedura výběrových řízení je často zdlouhavá a při následném nákupu se objevuje tlak na šetření. Využití užšího propojení s partnerskými státy by pro ČR mohlo být výhodné. Společným nákupem s jiným členským státem NATO může ČR dosáhnout lepší vyjednávací pozice, či lepší transparentnosti, která může být jinak problematická. Aktuální trendy ve vyzbrojování a zahrnutí do již zmíněných severoatlantických a unijních struktur poskytují českému zbrojnímu průmyslu příležitost k rozvoji, čehož by měl plně využít.

V rámci výzbroje a výstroje je potřeba získat novou techniku standardizovanou v rámci celého NATO. To se týká především prvosledové těžké brigády, která by hrála v bojových úlohách hlavní roli. Aby byla ČR platným členem Aliance, je potřeba dosažení výdajů na armádu ve výši 2 % HDP do 5 let, čemuž se ovšem vládní koalice dlouhodobě vyhýbají. Finanční náročnost je primárním problémem restrukturalizace a obnovy výzbroje. Řešení by se nabízelo v podobě hromadnému nákupu zbraní např. v rámci V₄. Odpůrci tohoto řešení však zdůrazňují ztrátu suverenity a možnost vyjádření vnitřních věcí jinému státu. Další věcí, která by byla výhodná jak ekonomicky, tak i časově, jsou společné projekty několika států v jakémkoli odvětví bezpečnosti. V rámci V₄ by se mohla inovovat nebo vytvářet zcela nová vojenská technika – byla by plně kompetitivní s tou západní, ale standardizovaná v rámci NATO.

Personální zabezpečení AČR je součástí aktuální koncepce rozvoje. AČR tak reaguje na současné trendy navyšováním svých počtů. Zajímavou myšlenkou pomoci tyto cíle efektivněji naplnit, může být integrace národnostních minorit do struktur silových složek, ale ČR má velice homogenní společnost, kde by zapojení těchto minorit nepřineslo výrazný efekt. Nicméně, cílené zahrnutí menšin do

bezpečnostních složek může pomoci integraci menšinových kultur. Jako další je zde problematika aktivních záloh, popřípadě povinné vojenské služby. Povinná vojenská služba by zcela jistě dokázala zlepšit bojový potenciál AČR, v současnosti také získává podporu veřejnosti. Muselo by se opět jednat o dlouhodobou strategii s uskutečnitelností v horizontu deseti let. Jeden z hlavních problémů je počet kasáren a ubytovacích prostor, které po roce 1989 z velké části zmizely. Musel by proto vzniknout detailní plán obnovy těchto struktur. Obdobné je to s výstrojí - podfinancování je znát v celém sektoru AČR. Aktivní zálohy řeší podobné problémy s infrastrukturou jako v rámci armády profesionální. V zahraničí je běžné, že lidé, kteří jsou součástí záloh a účastní se každý rok cvičení, mají větší společenskou prestiž, v civilním zaměstnání jsou považováni za elitní zaměstnance a mají vyšší mzdu vůči zaměstnancům na shodných pozicích.

Armáda se musí veřejnosti více představit, pořádat setkání ve školách, připomínat si svou historii, světlé i stinné stránky, hlavně se však prezentovat jako součást NATO. V dnešní době se musí státní instituce snažit lidem přiblížit naše působení v rámci NATO, vysvětlovat významy našich misí a jejich konkrétní výsledky. Toto jde ruku v ruce s osvětou. Mnoho lidí vůbec netuší, na co NATO je a jaké státy jsou jeho členy. Školní výuka je v tomto ohledu nedostatečná - na pravěk se vynakládá mnoho času, ale na moderní historii, především konec minulého století, čas nezbývá. Proto je potřeba pořádat akce se zástupci Aliance, kteří tyto informační nedostatky zaplní.

Vnitroalianční politika a hrozba upadající demokracie

ŠTĚPÁN CHLÁDEK, STANISLAV KAMENICKÝ

NATO nedávno oslavilo 70 let své existence. Otázky ohledně vnitřního napětí v Alianci se ale čím dál častěji vynořují v politických debatách i na mezinárodní scéně, ať už jde o poznámky Donalda Trumpa o „znásilňování“, nedůvěru jeho francouzského protějšku v organizaci, která je podle něj ve stavu „mozkové smrti“, nebo otázky vyvolané tureckou agresí v Sýrii. Jaké jsou tedy hlavní faktory způsobující toto tření? Můžeme jasně identifikovat tři – napětí mezi členy, otázku příspěvků na obranu a spory NATO a EU.

Nejvýraznějším příkladem napětí mezi členy jsou právě zmíněné akce Turecka na Blízkém východě. Stačí ale pohled do historie, aby se ukázalo, že NATO už podobné problémy ustálo. Zvláště během 60. a 70. let čelilo NATO své asi největší vnitřní krizi. V Řecku byla v letech 1967–74 u moci vojenská junta, zároveň se Řecko dostalo do vojenského konfliktu s Tureckem o Kypr. V Portugalsku vládl do 70. let fakticky diktátorský režim. Španělsko zase v roce 1986 uspořádalo referendum o vystoupení z NATO, které těsně dopadlo ve prospěch setrvání. Dnešní třenice jsou vyvolávány hlavně spory o fungování NATO a výdaji na obranu, což je méně závažné než vojenský konflikt mezi členy. Neznamena to ale, že jde o problém, který by se měl ignorovat. Nastavení Aliance samotné má naštěstí řadu prvků, které soudržnosti výrazně napomáhají. Ve svém konceptu byla Aliance jen smlouvou o 13 člancích, která říkala, že pokud bude jeden signatář vojensky napaden, budou napadeni všichni. Členským státům se ale podařilo přetvořit NATO v komplexní organizaci, která vytváří jistotu, že se členům dostane pomoci. A nemusí to být jen pomoc vojenská. NATO pomáhalo vypořádat se s následky hurikánu Katrina nebo povodněmi z roku 2002. Konsensuální základ Aliance je dalším velkým pojivem. Dává i malým státům velkou autoritu nad jejich obrannou politikou, na kterou by jinak neměly šanci dosáhnout. Navíc NATO slouží, zvláště v moderní době, jako efektivní prostředek mezinárodní politiky. Státy mohou snadno využít svého členství v NATO k navazování diplomatických vztahů nejen s ostatními členy, ale i s globálními partnery NATO.

Závažnějším problémem jsou nedostatečné výdaje na obranu evropských členů Aliance. Mimo USA jen šest dalších zemí plní závazek z roku 2014 vydat 2 % HDP na obranu. Druhý závazek utrácet 20 % z obranného rozpočtu na akvizice už je dodržovaný 15 evropskými zeměmi. Důsledkem jsou rozevírající se technologické nůžky mezi USA a Evropou a hrozící operační nekompatibilita. Zde by se evropské státy měly skutečně snažit více, především v oblasti modernizace svého vybavení. USA vydávají na obranu disproporcionálně víc než jejich spojenci, což prezident Trump často opakuje. Evropské státy zaostávají nejen ve velikosti svých armád, ale i v kvalitě vybavení, což představuje vážné ohrožení operačních schopností NATO. Důležitější je tedy suma 20 % obranného rozpočtu na akvizice nového vybavení, nezbytného pro udržování interoperability mezi členy Aliance. Evropské státy by měly najít způsob, jak si obhájit investice do obrany, aby se toto napětí zmenšilo. Evropě by takové opatření umožnilo efektivněji se prosazovat např. v oblasti Středozeří. Od roku 2014, kdy byl závazek dosáhnout do roku 2024 výdajů ve výši 2 %/20 % přijat, výdaje na obranu mezi členy NATO vzrostly v průměru o 3,64 % ročně, růst pro rok 2019 se odhaduje na 3,9 %. Bylo by vhodné, aby evropské státy v tomto směru své kroky ještě posílily.

V rámci Evropy se dlouhodobě diskutuje myšlenka jednotné evropské obrany, z čehož mají USA obavy, zejména s ohledem na americký obranný průmysl, který mohou evropské programy utlumit.¹ Mnozí se obávají rozštěpení amerického

1 Plán Evropského obranného fondu (EDF) počítá s 13 miliardami € rozprostřenými na 7 let, tedy relativně skromnou investicí. Program PESCO (stálá strukturovaná spolupráce) má v plánu 24 konkrétních projektů v rozsahu od výcviku po vývoj nových helikoptér.

a evropského obranného sektoru a následného odklonu USA od Evropy. Mimo to je zde strach z duplicity, která by mohla skrze podobné programy vzniknout. Plány nejsou univerzálně přijímané ani v rámci EU. Pobaltské státy chtějí Washington co nejvíce držet v Evropě kvůli hrozbě Ruska. Navrhované plány zatím nejsou tak velké, aby jakkoliv znevýhodňovaly americké firmy, spíše mohou sloužit jako stimul pro stagnující evropský obranný průmysl a podpořit výdaje na obranu, což by pro NATO bylo velice vítané. EU by podle nové předsedkyně Evropské komise Ursuly von der Leyenové měla dělat různé kroky pro obranu. Toho by měli evropští členové NATO využít k posilování vlastní obranyschopnosti. Evropské vojenské programy by se ale měly limitovat na podporu vojensko-industriálního sektoru v Evropě, jelikož např. dvojitá velitelská struktura by mohla mít katastrofální následky. Je zde dobré ocenit Jense Stoltenberga, který nedávno obdržel cenu „Diplomat roku“ udělovanou časopisem Foreign Policy, neboť se mu úspěšně daří upokojuvat rétoriku Donalda Trumpa, podporovat evropské zbrojení a multilaterální spolupráci. Jeho styl diplomacie NATO v současnosti prospívá a měl by pokračovat do budoucnosti.

Severoatlantická aliance je obranným uskupením, jehož prvotním cílem je zajistit obranu a bezpečnost členskými státy, a to prostřednictvím principů kolektivní obrany a kolektivní bezpečnosti, tedy vzájemnou spolupráci v těchto oblastech. Má-li být působnost Aliance dlouhodobě úspěšná a prospěšná, je demokratické zřízení jeho členských států nutným předpokladem. Jinými slovy, nebudou-li v členských zemích NATO v dostatečné míře panovat podmínky demokratického státu, tedy mj. principy právního státu, dodržování lidských práv či politický pluralismus, nebude Aliance moci očekávat úspěšnost své činnosti a uspokojivé naplňování svých zájmů. Neboť pro fungování NATO je důležité, aby vedle sebe stáli partneři, kteří respektují určená pravidla a hranice a ctí principy spolupráce, spoluodpovědnosti a racionálního přístupu k řešení různorodých problémů. Demokratická forma vlády je jedním z klíčových předpokladů pro úspěšné fungování Severoatlantické aliance. Nelze však zabránit situaci, kdy se v řadách Aliance ocitne stát, jenž charakteristiku demokratického státu nespĺňuje. Dnes jde zejména o problém upadající demokracie členských států. V řadách NATO dnes můžeme najít členské státy, jež plně nespĺňují kritéria demokratického uspořádání. V případě Polska se jedná primárně o reformy soudnictví, jež vyvolaly značné pochyby o jistotě vlády práva v této členské zemi, u Maďarska lze zmínit například účelovou změnu ústavy ve prospěch vládnoucí strany, podřízení správního soudnictví vládě či markantní problémy s vyváženým státním zpravodajstvím a svobodou slova obecně. Nejvýrazněji se otázka demokratičnosti členských států dnes řeší v souvislosti s měnícím se režimem a politikou v Turecku. Vzniká tak dilema, jak se vůči problematickým zemím chovat.

Hovoříme-li o tématu upadajících demokracií jakožto hrozbě pro činnost a zájmy NATO, je možné vymezit dva proudy členských států. První z nich lze označit jako „idealistický“, kam můžeme zařadit Dánsko, Nizozemsko či Norsko. Tyto země preferují kritiku situace, žádají zjednaní nápravy a ve zvlášť závažných případech mohou vyžadovat i jakési potrestání ze strany Aliance. Druhý proud států můžeme nazvat „realpolitickým“, kam řadíme např. USA nebo Velkou Británii. Tyto země preferují pragmatický pohled na věc, vyzdvihují bezpečnostní a obranné zájmy Aliance nad zájem fungování demokracie. Spolupráce s Aliancí je důležitější než naplňování kritérií demokratického právního státu. Rizika jsou pro oba proudy totožná. Státy, jež nedodrží své závazky, mohou pro Alianci představovat bezpečnostní riziko, ať už z hlediska eventuálního vyhrocení konfliktu s jiným státem (díky čemuž by ostatním aliančním zemím vznikala povinnost svého nedemokratického spojence bránit), tak kvůli možnosti disharmonie mezi vojenským vybavením Aliance a nedemokratického státu, což může ohrozit kvalitu interoperability paktu. Upadající demokracie ovlivňují i pověst organizace. Pokládá-li se NATO za vojenskou alianci, jež si klade za cíl bránit demokracie svých členských států, dlouhodobou tolerancí nedemokratických států v aliančních řadách

Lze paktu vyčítat i legitimizaci nedemokratických poměrů v těchto státech, což odporuje principům NATO jak po stránce formální (článek č. 2 Severoatlantické smlouvy), tak po stránce hodnotové (principy svobody, demokracie, právního státu a lidských práv). Jak tedy vůči státům, které nedostatečně splňují elementární kritéria demokratického uspořádání, postupovat?

Pro NATO budou z podstaty obrana a bezpečnost vždy jejími hlavními prioritami. Lze očekávat, že kdyby si měly členské země NATO vybrat mezi zachováním demokracie a zachováním stability a partnerství s problematickou zemí, zvolí pragmatismus. Hlavní tedy je, zda určitý stát neohrožuje svým počínáním stabilitu Aliance a ostatní partnerské země, neboť to přímo odporuje duchu kolektivní kooperace. Členské státy NATO by nicméně neměly automaticky rezignovat na dodržování základních principů demokratického státního zřízení. Alianční státy by měly adekvátním způsobem reagovat tak, aby daly najevo, že v NATO jsou vítané jen státy ctící demokratické zásady, protože jen ty mohou z dlouhodobého hlediska přispívat k úspěšné realizaci společně stanovených cílů. Členské státy, ve kterých problémy s demokratickými hodnotami nejsou, by se například měly zabývat řešením těchto problémů důrazněji na bilaterálních úrovních. Bylo by rovněž vhodné vyvarovat se jakýchkoli zobecnování. Každý případ by se měl řešit konkrétně, a to s ohledem na specifické rysy dané země a aktuální geopolitickou konstelaci. Ke každému případu je nutné přistupovat věcně a šetrně tak, aby zbytečně vyhrocený konflikt neohrozil stabilitu Aliance.

Hybridní hrozby a dezinformace

FILIP JELÍNEK, DANIELA SKÁCELÍKOVÁ

Ačkoliv pojem hybridní války není pro svět žádná novinka, v dnešní době toto slovní spojení získalo nejen nesmírnou popularitu, ale i nový význam. Oblíbenost tento pojem získal při snaze západu pojmenovat způsob vedení války mezi Ruskou federací a Ukrajinou. Změnil se tak původní význam výrazu podle definice hybridní války od Hoffmana², která nezmiňuje silnějšího státního aktéra vedoucího asymetrickou válku proti jinému slabšímu státnímu aktérovi. O tom, co to je hybridní válka, se tak začalo diskutovat od roku 2014 a stalo se to v podstatě celospolečenským tématem. Výsledkem debaty v západních zemích došlo nejen k záměně a rozšíření původního významu pojmu, ale mimo jiné i jasné shodě v tom, že je třeba se proti hybridním hrozbám bránit. V čem se ale neshodly, je, co si vlastně každá země pod touto hrozbou představuje.

Hybridní válka po vzoru událostí na Krymu podle nás nepředstavuje přímo pro ČR hrozbu, a to zejména s ohledem na geografickou polohu a zajištění bezpečnosti v rámci NATO, které podobný scénář vylučují. Naopak pro země sousedící s Ruskou federací a s početnou ruskou menšinou (např. státy v Pobaltí) se tato hrozba jeví jako daleko pravděpodobnější. V této oblasti plní nejen Česká republika, ale i celé NATO své alianční závazky v rámci mise Enhanced Forward Presence³, kde pomocí vojenských sil území Pobaltí a Polska zabezpečují.

Jako hybridní hrozbu lze nejen do budoucna, ale i v současnosti vidět možnost kybernetických útoků, a to jak ze strany státních, tak i nestátních aktérů. Ve světě je toto téma již relativně zaběhlé, ale v rámci Evropy se spojuje zejména s kybernetickými útoky na Estonsko v roce 2007. Pro českou společnost se kybernetické útoky staly opět důležitým tématem po útoku na Ministerstvo zahraničních věcí v červnu 2019. Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost zřízený v roce 2017 ve své zprávě o stavu kybernetické bezpečnosti ČR – 2018 označil za největší kybernetickou hrozbu pro ČR státní aktéry a kyberzločince. Podle NÚKIB je ze strany státních aktérů největším problémem Ruská federace a Čínská lidová republika.⁴ Ty představují z dlouhodobého hlediska nezanedbatelnou hrozbu, jelikož by mohlo dojít k narušení demokratického fungování země a získání strategických informací. Jakožto státní aktéři mají přístup k rozsáhlým finančním a lidským zdrojům, které tak činí boj proti nim daleko složitější než v případě běžných kyberzločinců.

Česká republika by měla co nejvíce spolupracovat s ostatními zeměmi v rámci NATO a společně kybernetickým útokům čelit. Hlavním obranným prvkem by měla být prevence. Bylo by vhodné se zaměřit například na zlepšení zabezpečení napříč státní správou nebo toto téma diskutovat a hledat společné řešení v rámci NATO. Zajímavou myšlenkou by mohlo být posílení cvičení, která simulují různé scénáře kybernetických útoků, a ta neomezovat jen na území ČR, ale pořádat je i na území jiných členských států NATO. Spolupráce úřadů pro kybernetickou bezpečnost, tajných služeb a bezpečnostních sil na nadnárodní úrovni, kde by mimo jiné mohlo dojít i k výměně know-how, by zlepšila mezinárodní připravenost a kooperaci v případě kybernetického útoku, a to nejen v ČR.

V současné době jsou nejvýraznější složkou hybridních hrozeb pro Českou republiku dezinformace, tedy nepravdivé informace šířené s účelem ovlivnit jedince

² Definice Franka G. Hoffmana viz Frank G. Hoffman, Hybrid vs. compound War. The Janus choice: Defining today's multifaceted conflict, Armed Forces Journal (2009), <http://armedforcesjournal.com/hybrid-vs-compound-war/>.

³ Oldřich Holeček, Nuala Casey, Czech Soldiers joining NATO's enhanced Forward Presence in Lithuania, Ministerstvo obrany, 3. listopadu 2019, <http://www.army.cz/en/ministry-of-defence/newsroom/news/czech-soldiers-are-joining-the-nato-enhanced-forward-presence-in-lithuania-201526/>.

⁴ Zpráva o stavu kybernetické bezpečnosti České republiky za rok 2018 (NÚKIB 2018), <https://www.nukib.cz/download/publikace/zprava-o-stavu-kyberneticke-bezpecnosti-cr-2018-cz.pdf>.

či společnost. Jedná se o dlouhodobý, středně významný problém, jehož závažnost stále roste. Navíc můžeme říci, že dezinformace překračují hranice hybridních hrozeb a tvoří samy o sobě velké nebezpečí, jelikož pocházejí od zahraničních i domácích aktérů a představují riziko na globální úrovni. Tento problém ve společnosti existuje již dlouho, ale mluví se o něm relativně krátce. Současná česká debata o dezinformacích má své počátky v roce 2014 a souvisí s ruskou okupací Krymu a východní Ukrajiny. V následujících letech se mimo jiné o dezinformacích, často označovaných pojmem fake news, začalo mluvit po celém světě. Důvodem v českém prostředí může být dlouhodobý strach z ruského vlivu nebo absence významnější bezpečnostní hrozby v tuzemsku. Zájem českého veřejného prostoru o tuto problematiku přinesl konkrétní kroky řešení ze strany státu (např. vznik Centra proti terorismu a hybridním hrozbám v roce 2017⁵) stejně jako rozšíření všeobecného pocitu strachu a nejistoty ohledně masmédií a pravdivosti publikovaných zpráv u mnohých obyvatel. Je nutné si uvědomit, že dezinformace existují již dlouho bez ohledu na to, jak moc se o nich mluví, ale zároveň bychom současného zájmu o tento problém měli využít k co nejefektivnějšímu boji proti němu.

V ČR nyní působí kolem 40 dezinformačních a manipulativních webů⁶, o relevanci jejich zpráv ale svědčí až schopnost šířit se mediálním prostorem. Dezinformace se v dnešní době objevují zejména na internetu a na sociálních sítích, a právě zde se můžeme často setkat také s misinformacemi, které je nezbytné odlišovat od dezinformací, jelikož se jedná o nepravdivá tvrzení šířená nezáměrně, bez vědomí o jejich nepravdivosti. Šířitelem takových informací pak může být i důvěryhodná osoba, která se rovněž stala obětí dezinformátorů. Mezi zmíněné dezinformační weby patří například Sputnik, Aeronet nebo AC24. Ze státních aktérů za hrozby pro Česko považujeme i v oblasti dezinformací Rusko a Čínu.

V této bezpečnostní rovině najdeme větší možnosti řešení, ačkoliv realizovatelnost je diskutabilní. Nicméně bychom o tomto problému neměli mlčet a každý by měl přemýšlet nad pravdivostí přijímaných informací. Cesta ke schopnosti rozeznávat dezinformace začíná u vzdělávání dětí a mladistvých ve školách, proto je nutné toto zohlednit ve výukových plánech a dát učitelům podklady k tomu, aby své žáky a studenty mohli lépe připravit na život v dnešní informacemi přesycené době. Součástí výuky by tudíž měla být také snaha zvýšit v nich zájem o občanskou společnost, veřejné záležitosti a rozvoj jejich kritického myšlení. Dále je nezbytné vzdělávat i další vrstvy společnosti, zaměřit bychom se měli hlavně na starší generaci, která je ke všem informacím přirozeně více důvěřivá. V případě pokroku ve fungování české občanské společnosti by tuto úlohu mohly částečně zastat děti a vnoučata, ale i tak by schopnosti seniorů v mediální gramotnosti měly být podpořeny organizováním přednášek a workshopů na téma dezinformací pro jejich věkovou skupinu, například neziskovými organizacemi. K již šířícím se dezinformacím by se měly veřejně vyjadřovat oficiální organizace a státní útvary, kterých se týkají (např. NATO, Vláda ČR), a tím je vyvracet. Stát by se měl více zaměřit na trestání šířitelů dezinformací z právního hlediska, a to jak za pomoci současných právních norem, tak aktualizací stávajících a tvorbou nových zákonů v souvislosti s novými dezinformačními problémy ve společnosti. Otázkou do budoucna je, jaký postoj a opatření by k dezinformacím měla zaujmout veřejnoprávní média a sociální sítě, jestli by například měly dezinformace jasně označovat nebo rovnou odstraňovat.

⁵ Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám – Ministerstvo vnitra ČR
<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/specialni-dokumenty-faq.aspx> .

⁶ Přehled dezinformačních a manipulativních webů – Evropské hodnoty, 1. listopadu 2019,
https://www.evropskehodnoty.cz/fungovani-ceskych-dezinformacnich-webu/weby_list/.

Problematika Blízkého východu

MICHAL KMENT, TOMÁŠ KUBÍK

Islámský radikalismus zažil své zlaté časy po vyhlášení chalífátu Islámským státem v Iráku a Levantě (dále jen ISIS) v roce 2014. Jejich saláfisticko-džihádistická ideologie dokázala v mnohých aspektech překonat své předchůdce, a to včetně Al-Káidy. Způsob propagandy a šíření jejich pojetí Islámské víry spolu s podporou sunnitské většiny Arabů v Iráku a Sýrii dokázal vytvořit něco dosud nevidaného v rámci Islámských teroristických organizací. Poté, co byl 26. října 2019 zabit Abú Bakr al-Baghdadí, vyvstala otázka, co bude s organizací po jeho smrti. Je nutné říci, že ideologie ISIS nikdy nevyžadovala návaznost členů na vedení organizace.⁷ Samotná existence radikální ideologie a cíl vytvoření Islámského státu je dostatečnou motivací podílet se na náboženské válce ve jménu Boha a jeho proroka Muhammada. Ideologie postavená na základech brutálního vnímání džihádu a dezinterpretace takfíru⁸, kterou zavedl již otec hnutí Abú Musab al-Zarkáví, využívá extrémního až teatrálního násilí. Tato vize apokalyptické války dobra proti zlu (ISIS vs. zbytek světa) živí extremismus převážně mnoha mladých muslimů po celém světě. Tudíž tato válka pokračuje v ideologické rovině, a to jak v podobě tzv. Kyber chalífátu, tak občasných zradikalizování muslimské skupiny či jedince, kteří spáchají teroristický útok. Taktéž mnoho jejich členům se povedlo přesunout na jiná bojiště na světě. Tento problém pociťuje zejména západní Afrika, kde může v brzké budoucnosti hrozit nové vyvstání Islámského státu v podobě, jak ho známe ze Sýrie a Iráku.

Na území České republiky se nachází zanedbatelná muslimská komunita, přesto by se zde neměla tato hrozba podceňovat, ale ani přeceňovat. Česká republika má několik přitažlivých míst, která by se mohla stát eventuálními cíli teroristických útoků, jako například židovská čtvrť v Praze či rádio Svobodná Evropa. Taktéž ČR může sloužit jako tranzitní země pro bojovníky ISIS nebo k opatrování možných prostředků potřebných ke spáchání teroristického útoku. Především nyní, kdy během ofenzivy Turecka do Sýrie uprchlo několik členů Islámského státu, se tato pravděpodobnost zvyšuje. Nelze také vyloučit, že někteří z nich se budou chtít dostat do Evropy a začít pracovat na obnově Islámského státu, či znovu ukázat, že ISIS není mrtev, přímo v rámci evropského prostoru. I z toho důvodu lze vnímat riziko islámského terorismu spíše jako krátkodobé, ale s většími potenciálními ztrátami na životech.

Toto riziko bude vždy korelovat se stabilizací Blízkého východu a tamějších režimů. V tomto ohledu není vyloučena možnost vzniku další migrační vlny z oblasti Levanty, Libye, subsaharské Afriky, která s sebou může přinést následnou vlnu teroristických útoků v Evropě. Opačným pólem problému je možný extremismus občanů ČR, kteří jsou živeni protiislámskou rétorikou a propagandou z médií či od vrcholných politiků. Příkladem může být první český terorista Jaroslav Balda. Česká extremistická scéna, ať pravicová, nebo levicová, je sice roztržštěna, ale s dalekosáhlým rozsahem a návazností na další extremistické organizace působící v zahraničí. Z tohoto důvodu je nutné monitorovat extremistickou scénu ve spolupráci se zahraničními bezpečnostními složkami a předcházet možné radikalizaci větší skupiny obyvatel.

Turecko bylo a je stále problematickým členem Severoatlantické aliance, což se dnes odvíjí od proměny turecké politiky po roce 2002, kdy se k moci dostala

⁷ V roce 2016 mluvčí ISIS Abú Mohammad Adnání vyzval své příznivce po celém světě, aby měsíc Ramadán proměnili v tzv. *měsíc zkázy pro svoje nepřátele*. Toto ukazuje, že není potřeba vazby na organizační vedení ISIS, ale stačí útočit na nevěřící po celém světě ve jménu organizace.

⁸ Takfír je pojem islámského práva. Na jeho základě dochází prohlášení určité osoby/skupin za nevěřící (exkomunikace). Jde o vysoce kontroverzní a citlivý termín islámské věrouky, neboť pro odpadlíka od víry zná islám pouze trest smrti. Salafistickými-džihádisty je takfír využíván za účelem umožnění ozbrojeného boje proti jiným, domněle odpadlickým, muslimům.

Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP). Turecko, které po většinu své existence uplatňovalo nezávislou zahraniční politiku, se snažilo po rozpadu bipolárního světa stát strategickým partnerem v rámci NATO nejen v oblasti Blízkého východu, ale i v globálnějším měřítku. Tyto snahy o získání jakéhosi manipulačního prostoru v mezinárodní politice byly završeny v roce 2013, kdy došlo k postupnému obratu v orientaci Turecka směrem na východ. Turecko dnes musíme vnímat jako samostatného hráče a velmoc v regionu Blízkého východu. Nabízí se tedy otázka, jaká je současná pozice Turecka v NATO, neboť jeho zahraniční politika se vymyká politikám západních států.

Z argumentů, které jednoznačně mluví ve prospěch členství Turecka v Severoatlantické alianci, se jako nejpodstatnější jeví vojenská síla a strategická poloha Turecka. Vzhledem k tomu, že Turecko disponuje druhou největší armádou v Alianci, je jeho přínos v tomto ohledu neoddiskutovatelný. Turecko dále leží v exponované oblasti, ve které zaujímá strategickou pozici pro NATO, jelikož představuje důležitého aktéra v regionu Blízkého východu⁹ a je součástí hlavních operací Aliance v tomto prostoru. NATO tak Turecko na své východní hranici potřebuje. Dále je poloha Turecka strategicky přínosná ve vztahu NATO k Rusku, kde právě Turecko může být vnímáno jako nárazníková oblast zdržování ruského vlivu. Na druhou stranu lze nalézt mnoho problematických bodů turecké zahraniční politiky ve vztahu k členství v NATO. V kontextu kontroverzí s mezinárodním přesahem, které tureckou politiku provázejí v podstatě celou dobu členství v Alianci, lze zmínit kurdskou a kyperskou otázku. Kurdové, největší etnikum na světě bez vlastního státu, jsou terčem mnohaleté politické asimilace praktikované tureckou vládou. Situace kolem Kurdů je však komplikovaná. Hlavní kurdská politická organizace PKK je několika západními státy považována za teroristickou skupinu. Problematika kurdského separatismu je často v očích Západu spojována také s dodržováním demokracie v Turecku a domácí politikou prezidenta Erdoğan. Kyperská otázka, která dosáhla svého vrcholu vojenskou invazí Turecka do severní části Kypru v roce 1974, pak na Turecko vrhá špatné světlo v tom, že Ankara není schopna tento dlouhodobý problém vyřešit, zejména pak ve vztahu s Řeckem, tedy dalším členem NATO. V aktuálnějším kontextu je pak velmi problematická Tureckem vedená ilegální těžba ropy a zemního plynu u kyperského pobřeží. V podobném duchu lze zmínit konfliktní aktivity Turecka ve vztahu k Řecku.

Pokud jde o události poslední doby, kdy Turecko získalo mezinárodní pozornost, tedy tureckou invazi do severovýchodní Sýrie a celkově jednání Turecka směrem k NATO, poukazuje to na neotřesitelnou tureckou pozici v Alianci. Posledním příkladem byla patová situace plánované obranné iniciativy NATO v Polsku a Pobaltí, kterou Turecko svým vetem blokovalo.¹⁰ Aliance tak v podstatě nedisponuje žádnými nástroji, jak Turecko přimět, aby svou vojenskou operaci, kterou mj. porušuje článek 1 Washingtonské smlouvy, zastavilo. Turecko naopak využívá faktické bezmocnosti NATO zasáhnout jinak než uvalením sankcí. Západní státy, tedy i Aliance, by měly řešit tento problém na politické úrovni a vést s Tureckem diplomatický dialog. Stále vidíme nejednotnost členských států NATO v tom, jak proti Turecku postupovat. Je vhodné si uvědomit, že turecká operace přináší sekundární bezpečnostní důsledky, které se mohou dotknout i Evropy. Kurdové v důsledku obrany proti turecké invazi ztrácejí kontrolu nad zajateckými tábory s bojovníky IS, což umožňuje návrat islamistů na svobodu. Návrat radikálních „foreign fighters“ původem z Evropy, včetně těch, které drží Turecko, zpět na evropský kontinent, představuje tedy pro NATO bezpečnostní riziko. Dále nelze opomenout možnou vlnu migrace, resp. „vypuštění“ uprchlíků do Evropy (o celkovém počtu přes 300 tisíc), kterým turecký prezident Erdoğan hrozí a využívá ho ve vztahu k NATO.

⁹ Zároveň i pro region Balkánu a Kavkazu.

¹⁰ Turecko požadovalo, aby NATO uznalo tureckou ofenzivu v Sýrii za legitimní a označilo kurdské milice YPG za teroristickou organizaci. Na summitu NATO v Londýně začátkem prosince 2019 Turecko od snahy blokovat tuto iniciativu upustilo.

Planetární bezpečnost a environmentální hrozby

BARBORA BOMBOVÁ, KRISTÝNA MUSILOVÁ

Vesmír v posledních letech nabývá na důležitosti, což potvrzuje i rozhodnutí Severoatlantické aliance o zařazení vesmíru jako dalšího operačního prostoru či vznik vesmírné sekce americké armády, která má řešit hrozby ve vesmíru. Dostává se mu pozornosti od států z celého světa (svou kosmickou agenturu má přes 70 zemí), i od soukromých podnikatelů, příkladem je Elon Musk a jeho společnost Space X nebo Jeff Bezos, vlastník společnosti Blue Origin poskytující lety do vesmíru. V současné éře globalizace je vesmír úzce propojen s fungováním moderních společností a stal se prostorem pro rozvoj technologií, které používáme v každodenním životě jako např. navigační systémy, mapy nebo předpovědi počasí. Kosmický prostor je také hojně využíván armádou, například v zaměřování, komunikaci, navigaci. Důležitosti nabývá i vzhledem k ambicím jednotlivých mocností o autonomní přístup do vesmíru a snahu rozvoje technologií pro své vlastní účely. Je nutno brát v potaz možnost rostoucího napětí a zahájit proto potřebné kroky, které toto riziko odvrátí, zužitkují jeho hospodářský potenciál a umožní pozorování a výzkum této oblasti.

Velký potenciál má především těžba nerostných surovin a vody. První konkrétní vizi představila v roce 2012 společnost Planetary Resources. Stále se však kvůli cenové dostupnosti vyplatí těžit na Zemi, ovšem vzhledem ke ztenčujícím se zásobám je budoucnost v těžbě z asteroidů a Měsíce, kde jsou také velké zásoby vody, poměrně reálná. V kosmickém prostoru kolem Země je dnes 1896 satelitů, které se využívají k vojenským i nevojenským účelům. Historicky jde ale o číslo 8000, po kterém zůstalo obrovské množství kosmické tříště a kosmického odpadu, který je díky velké rychlosti pohybu problémem pro fungující satelity a celkově pro udržitelnost vesmírného prostoru kolem Země. Případná srážka se satelitem by mohla narušit důležitou infrastrukturu a služby, které na technologiích v kosmu závisejí. Dohled nad touto situací provádí Space Situational Awareness (SSA)¹¹.

Zájem o oblast vesmíru můžeme ve vztahu k NATO přirovnat k zájmu o kybernetický prostor před deseti lety. Ministři zahraničí spojeneckých zemí schválili 20. listopadu 2019 návrh na uznání vesmíru za pátou operační doménu, nikoliv ale za bojovou. Tímto krokem dala Severoatlantická aliance najevo, jak důležitá je pro ně nejen bezpečnost a ochrana satelitů. Vývoj v této oblasti bude ale komplikovaný vzhledem k oslabené technologické a vojenské superioritě Aliance či narůstajícím kapacitám Ruska, Číny nebo také Indie, která tento rok testovala novou střelu schopnou satelity zničit. Do budoucna je tak pro NATO vesmír důležitý i kvůli stále se vyvíjejícím zbraňovým systémům a možnosti, že se vesmír stane místem konfliktu zájmů států nebo soukromých podnikatelů.

Ve vesmíru funguje řada programů. Za zmínku stojí Copernicus, program Evropské unie, který slouží k pozorování Země, či Galileo, satelitní navigace pro státy EU. K vojenským účelům kromě nich slouží také komunikační systémy ISTAR¹² a GOVSATCOM. Vývoj systému GOVSATCOM je podle nás důležitý. Transatlantické vztahy se čím dál víc ochlazují, proto je podle nás důležité, aby Evropa intenzivně hledala způsob, jak tyto vztahy, na kterých je bezpečnostně závislá, oživit a udržet. Navíc by samozřejmě měla investovat a modernizovat vojenské technologie, díky čemuž by pak se svými partnery, především USA, byla schopna držet krok v bojových misích.

¹¹ Termín označuje kosmickou bezpečnost s úkolem předvídat a vyhodnotit rizika spojená se srážkou objektů ve vesmíru, vesmírným počasím i rizika pohybujících se asteroidů a dalších těles, která by mohla ohrozit Zemi.

¹² Komplex bojových funkcí (zpravodajství, sledování, získávání informací o cíli či průzkum).

Aktivita České republiky se v oblasti vesmíru v posledních letech mírně stupňuje. Minulý rok jsme si připomněli 10 let členství v Evropské kosmické agentuře (ESA), která je evropským konkurentem NASA. Česká republika se pravidelně účastní jejích projektů a prostředky vložené do agentury se jí vracejí v podobě zakázek pro průmysl i většího zapojení naší akademické sféry do spolupráce v rámci ESA. V říjnu tohoto roku vláda schválila nový Národní kosmický plán na roky 2020 až 2025, čímž chce pokračovat v dosavadním úsilí. Rozhodně je to krok správným směrem, vesmíru by se podle nás měla věnovat pozornost vzhledem k jeho potenciálu v oblasti těžby i možného zbrojení, v globálním měřítku tu jsou ale mnohem důležitější a mocnější hráči na tomto poli pro nás stále poměrně vzdáleném.

Změna klimatu je v současnosti jednou z největších výzev, před kterými lidstvo stojí. V cestě k jejímu efektivnímu a rychlému řešení stojí především popírání její existence z mnoha stran, především populistickými politickými subjekty, médii, či konzervativními institucemi podporujícími zejména etablovaný fosilní průmysl. Na rozdíl od ozonové díry, jež představovala pro lidstvo podobnou hrozbu v 70. letech minulého století, vysvětlení (a především pochopení) komplexních procesů týkajících se změny klimatu širokému publiku je složitější než pronikání freonů do stratosféry a rozklad ozonové vrstvy. Zdá se, že přijetí jednoduchého legislativního řešení, jako v případě ozonové díry (Montrealský protokol z roku 1987), nebude lehké u změny klimatu zopakovat, neboť substitut freonů je velmi snadno řešitelný, zatímco fosilních paliv nikoliv.

Vláda České republiky musí začít považovat globální oteplování za skutečný problém, který je třeba řešit. Inspirací může být Švédsko, jež si dalo závazek naplnění uhlíkové neutrality do roku 2045 a snížení emisí o 63 % do roku 2030.¹³ Přestože naplnění takového cíle není v ČR v dohledné době reálné, nic nebrání vládě ČR ve snaze o docílení alespoň určitého snížení, např. formou omezení uhelného průmyslu – tj. neudělováním výjimek a povolenek uhelným elektrárnám, neprolamováním limitů těžby, či dohledu nad prodejem elektráren soukromým subjektům (např. plánovaný prodej elektrárny Počerady, jež v současnosti vlastní společnost ČEZ, v níž má většinový podíl stát, Pavlu Tykačovi). Dalším krokem je závazek k tzv. Novému zelenému údělu pro Evropu (New Green Deal for Europe), který premiér Andrej Babiš odmítl se slovy, že závazek nesmí ohrozit český průmysl a ekonomiku.¹⁴ Na červnovém summitu EU závazek do roku 2050 Česká republika spolu s Polskem—zemí, která vyrábí 80 % elektřiny z uhlí—zablokovaly.

Prioritou současné Evropské komise je boj s klimatickou změnou, jež je (nejen) podle předsedkyně EK Ursuly van der Leyen pro Evropu existenční záležitostí. Pro členské země tak nebude problém získat z evropských fondů finance na budování udržitelného a ekologického hospodářství a podnikání. Důležitá je však změna diskurzu na mnoha úrovních—je potřeba zahájit celospolečenskou diskusi o dopadech změny klimatu a posunout se od debat o její existenci k debatám o jejím řešení.

Jelikož je ČR součástí EU, mnoho politik řeší v jejím rámci. V kontextu NATO tak nelze Českou republiku oddělit od EU, neboť dopady klimatické změny budou v rámci zemí Unie velmi podobné. Jistou zkouškou byl vrchol migrační krize v roce 2015, ke které se ČR spolu s dalšími zeměmi V₄ zachovala nesolidárně. Lze očekávat, že se stupňujícími se projevy změn klimatu bude narůstat počet klimatických uprchlíků¹⁵, se kterými se budou muset vyspělé státy vypořádat. Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) může počet klimatických uprchlíků do roku 2050 dosáhnout až jedné miliardy (nejcitovanější je však strážlivý odhad

13 Tackling climate change in Sweden, Open Access Government, 28. listopadu 2019, <https://www.openaccessgovernment.org/tackling-climate-change-sweden/33483/>.

14 Česko se podle Babiše přiklání ke snaze EU o zlepšení klimatu, České noviny, 28. listopadu 2019, <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cesko-se-podle-babise-priklni-ke-snaze-eu-o-zlepseni-klimatu/1778129>.

15 Termín „klimatický uprchlík“ však není definován v žádném pramenu mezinárodního práva a je tak problematický.

200 milionů uprchlíků).¹⁶ Migrační krize takového rozsahu by mohla vést k dezintegračním tendencím v rámci Unie, potažmo NATO—soudě na základě vyjádření současného amerického prezidenta Donalda Trumpa by migrační krize byla evropským problémem, nikoliv americkým. Celosvětově může vést změna klimatu k novým regionálním konfliktům a humanitárním krizím (klimatická změna zatím nejtvrději dopadá na země jako je Vietnam či Bangladéš), a jelikož NATO fungovalo v několika případech jako zmocněnec Rady bezpečnosti OSN pro dodržování kolektivní bezpečnosti (např. intervence v Libyi roku 2011), lze očekávat nutnost dalších operací do budoucna při snaze o zachování bezpečnosti mezinárodního společenství. Dalším problémem pro země NATO v rámci environmentálních hrozeb je tání arktických ledovců. Oteplování Arktidy způsobuje nejen únik CO₂, ale také metanu, který dále přispívá k celosvětovému oteplování. Mimo únik skleníkových plynů však tající led v Arktidě odhaluje i nová strategická ložiska cenných surovin, např. ropy, kdy svrchovanost nad určitými územími Arktidy v současnosti deklaruje pět států, z nichž čtyři jsou členy NATO. Tající led rovněž do budoucna znamená otevření takzvané Severozápadní cesty a Severní cesty, což by z Arktidy mohlo učinit novou obchodní cestu—a také ohnisko nových konfliktů. Pokud by v Arktidě došlo k otevřenému střetu mezi státy NATO a Ruskem, od České republiky bude podle závazku dle článku 5 Smlouvy očekávána pomoc.

Problém globálního oteplování není České republice tak vzdálený, jak by se reprezentantům politické moci mohlo zdát. Členství v mezinárodních a nadnárodních organizacích ČR zavazuje k odpovědné politice, mj. udržitelnému růstu, a nelze se za tyto organizace skrývat—je tak načase opustit mýtus o nekonečném ekonomickém růstu a začít tvořit ekologicky udržitelnou politiku, která by měla být prioritou jak vlády současné, tak těch budoucích. Přijetí právně nezavazujícího Nového zeleného údělu pro Evropu, jež představuje program pro budoucí transformaci, by mělo být prvním krokem politických elit ke změně celospolečenského vnímání změny klimatu.

¹⁶ Oli Brown, Migration and Climate Change (IOM 2008), 11-12, (https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwj7pfj095bmAhVJPFaKHV1qCgUQFjABegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ipcc.ch%2Fapps%2Fnlite%2Fsrex%2Fnlite_download.php%3Fid%3D5866&usg=AOvVawofkNew5DKuhrooV_u8pHMT).

Závěr

Pohled české mládeže na vybrané bezpečnostní problémy a výzvy, kterým čelí ČR a NATO, a s tím související možnosti jejich řešení spojují zejména otázky nedostatečného financování a absence osvěty napříč společnostmi. Je patrné, že si studenti jsou vědomi významu, který má NATO pro českou obranu, ale i odpovědnosti, kterou má ČR naopak vůči této organizaci a svým partnerským státům. Zdůrazňují nutnost společného postupu ať už jde o řešení vnitroaliančních krizí, tak při čelení hrozbám, jako je islámský radikalismus nebo kybernetické útoky. Ve většině oblastí kladou důraz na nadnárodní spolupráci jako nejlepší a nejefektivnější způsob řešení bezpečnostních problémů současnosti. Je také patrné, že pro nastupující generaci v ČR je zásadním tématem přijetí politických kroků v oblasti klimatické hrozby a zapojení ČR do planetární politiky.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Tato publikace vznikla s podporou Odboru veřejné diplomacie NATO.